

БЮДЖЕТОУТВОРЮВАЛЬНІ ДЖЕРЕЛА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

Олександр
Доба,
к. е. н., доцент,
Володимир
Крук,
асистент,
ДВНЗ «КНЕУ
імені
Вадима Гетьмана

Розглянуто особливості формування бюджетів місцевого самоврядування за аспектами забезпечення інвестиційного потенціалу їх бюджетів розвитку.

Зростання значення місцевих бюджетів щодо проведення й реалізації ними економічної політики, вирішення соціальних проблем підтримання незахищених і малозабезпечених верств населення вимагає теоретичного обґрунтування і практичного вивчення проблем удосконалення бюджетоутворення самоврядних бюджетів щодо забезпечення їх інвестиційними ресурсами.

Важливе місце у дослідженнях зарубіжних науковців за цими аспектами відводиться теоретичним підходам до формування бюджетів місцевих адміністрацій, удосконалення засад міжрядових відносин, завдань місцевого оподаткування, фінансового вирівнювання і забезпечення інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів, зокрема, розгляду таких проблем присвячені праці А. Вагнера, Р. Гнейста, Дж. Аронсона, Ш. Бланкарта, Дж. Хіллі, С. Чапкової, А. Шаха та ін. Дослідження цих питань перебуває у центрі уваги й багатьох вітчизняних науковців, зокрема, О. Василюка, В. Геєця, І. Луніної, В. Опаріна, В. Федосова й ін.

Місцеві бюджети здійснюють безпосередній вплив на задоволення різноманітних потреб населення, стан й якість надання державних послуг. Видатки місцевих бюджетів найбільш яскраво віддзеркалюють їхнє значення у функціонуванні місцевого господарства, утриманні об'єктів соціальної й культурної сфер, здійсненні інвестиційної діяльності, соціального захисту населення, охороні довкілля. Місцеві бюд-

жети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій, що покладаються на органи самоврядування. Як складова бюджетної системи держави й основа фінансової бази діяльності органів самоврядування місцеві бюджети забезпечують необхідними коштами фінансування економічного і соціального розвитку й управління, що здійснюють органи влади на підлеглих їм територіях.

Самоврядні бюджети місцевого рівня в Україні фактично повністю позбавлені єдиного вагомого бюджетоутворювального джерела з усіма зумовленими цим соціально-економічними наслідками, отже, виникає нагальна потреба щодо розширення податкової бази для забезпечення ефективної демографічної, міграційної політики і політики зайнятості органами місцевої влади. Ситуація, крім того, ускладнюється тим, що податок з доходів фізичних осіб залучається до доходів, закріплених за бюджетами місцевого самоврядування і врахованих у визначенні обсягів міжбюджетних трансфертів. За такої схеми загадані бюджети втрачають двічі: від заниженої частки податку, закріпленої за самоврядними бюджетами, й зменшення обсягу трансферту з державного бюджету на суму податку. Відтак за чинної схеми відсутня правова основа для використання частини такого податку для фінансування інвестиційних видатків.

Для підвищення рівня виконання податком з доходів фізичних осіб бюд-

жетоутворювальної функції щодо формування ресурсної бази самоврядних бюджетів, підвищення рівня виконання даним податком жетоутворювальної функції щодо формування інвестиційної складової зазначених бюджетів – бюджету розвитку, зменшення залежності від централізованого бюджетного ресурсу, підвищення рівня компетенції місцевого самоврядування щодо здійснення інвестиційної діяльності на підпорядкованій території і посилення зацікавленості щодо розширення податкової бази доцільним й економічно обґрунтованим слід вважати закріплення за самоврядними бюджетами (за винятком бюджетів м. Києва і Севастополя) податку з доходів фізичних осіб у розмірі не менше 80% сукупних надходжень від нього. Решта 20% має закріплюватися у різних співвідношеннях за регіональними бюджетами – районними й обласними.

У самоврядних бюджетах надходження від податку з доходів фізичних осіб доцільно розподілити між загальним фондом і бюджетом розвитку, тобто між поточними й інвестиційними видатками у співвідношенні відповідно 50 та 30%.

У частині податку на прибуток підприємств слід вважати доцільним, фактично з тих саме причин, що стосуються й податку з доходів фізичних осіб, 50% відповідних надходжень зараховувати до доходів місцевих бюджетів з наступним розподілом їх між самоврядними і регіональними бюджетами у співвідношенні відповідно 40 і 10%. Для самоврядних бюджетів подальший розподіл надходжень від податку з прибутку підприємств доцільно здійснювати у співвідношенні відповідно 20 і 20% між загальним фондом і бюджетом розвитку.

Розмежування між загальним фондом і бюджетом розвитку доцільно передбачити і стосовно податку на прибуток підприємств комунальної форми власності. Такий розподіл, на нашу думку, має здійснюватися рівними частинами. Підприємства комунальної форми власності мають, за нашою точкою зору, нарощувати інвестиційний потенціал самоврядних бюджетів як основу подальшого зростання масиву такої власності, насамперед прибуткового характеру.

Зміни схеми розподілу між місцевими бюджетами різних рівнів повинні стосуватися і плати за землю, доцільно лише 20% відповідних надходжень закріплювати за регіональними бюджетами, решту ж 80% – спрямовувати до самоврядних бюджетів з наступним розподілом рівними частинами до загального фонду і бюджету розвитку. Такий підхід слід вважати раціональним для акумулювання коштів від використання одного з основних ресурсів територіальної громади для забезпечення відтворювальних процесів її середовища.

Доцільно спрямовувати рівними частинами до загального фонду і бюджету розвитку надходження від єдиного податку для суб'єктів малого підприємства, якому традиційно належить третє місце у структурі доходів місцевих бюджетів, й який, за нашою точкою зору, через фіскальні механізми повинен брати опосередковану участь у фінансовому забезпеченні інвестиційних видатків як основи розвитку територіального економічного середовища для ефективного функціонування й кількісного збільшення суб'єктів бізнесу.

Аналогічні підходи доцільно застосовувати й до розподілу дохідних джерел між державним і місцевими бюджетами, поточними й інвестиційними видатками місцевих бюджетів й щодо інших податків і зборів (обов'язкових платежів), стосовно яких може прийматися рішення про визначення їх як жетоутворювальних для місцевих, насамперед самоврядних, бюджетів. Зарахування частини податків до бюджету розвитку орієнтоване на забезпечення мультиплікаційного ефекту в інвестиційній сфері самоврядних бюджетів, оскільки метою інвестування постає нарощування контингенту суб'єктів, здатних приносити доход бюджету в майбутніх періодах.

Застосування подібних схем розподілу податків і зборів (обов'язкових платежів) між загальним фондом і бюджетом розвитку місцевих бюджетів потребує вирішення ще одного важливого питання – зарахування або незарахування їх до складу доходів таких бюджетів, що враховуються у визначенні обсягу міжбюджетних трансфертів. За усіма видами податків і зборів (обов'яз-

кових платежів) раціонально встановити, щоб частина відповідних надходжень від них, що зараховується до бюджету розвитку, не включалася до доходів відповідних бюджетів, що враховуються у визначенні міжбюджетних трансфертів. У такому випадку йдеться про видатки інвестиційного характеру, що не можуть впливати на обсяг трансфертного централізованого ресурсу на фінансування поточних бюджетних видатків відповідно до наданих місцевим бюджетам повноважень. Запропонований механізм дозволить автономізувати інвестиційний сегмент місцевого бюджету, позбавить його залежності від стану виконання загального фонду і рівня фінансування централізованих трансфертів, за рахунок сукупних ресурсів яких фінансуються поточні видатки. Орган місцевого самоврядування отримує інструмент, за допомогою якого 1) виникає інтерес до нарощування інвестиційного потенціалу місцевого бюджету щодо фінансового забезпечення реалізації проектів розвитку і 2) забезпечується можливість ефективного управління інвестиційних ресурсів відповідно до параметрів інвестиційної стратегії розвитку території.

Невід'ємним елементом такої системи управління слід вважати надання права органам місцевого самоврядування встановлювати пільги щодо податків і зборів (обов'язкових платежів) виключно в частині, що закріплюються за місцевими бюджетами. Відтак пільги щодо частини податків і зборів (обов'язкових платежів), що зараховуються до загального фонду місцевого бюджету, можуть надаватися органом місцевого самоврядування виключно у випадку наявності власних компенсаційних джерел відшкодування втрат доходів загального фонду, що унеможливить посилення залежності від централізованого трансфертного ресурсу для фінансування поточних видатків. Такий захід, у свою чергу, унеможливить обмеження інвестиційних видатків бюджету.

Що ж до пільг з податків і зборів (обов'язкових платежів) у частині, що зараховується до бюджету розвитку, їх можна встановлювати без обмежень (у визначених законом граничних розмірах). У такий спосіб місцева влада або орган місцевого самоврядування мати-

муть можливість урівноважувати застосування механізмів прямого й опосередкованого впливу на ділову активність населення підпорядкованої території й таким чином впливати на забезпечення бюджетних і позабюджетних (у першу чергу, приватні) джерела фінансового забезпечення інвестування територіального розвитку.

За умови, якщо закріплені (повністю або часткового) за місцевими бюджетами пільги щодо загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів), встановлені державою, автоматично мають бути встановлені цільові трансферти для компенсації втрат доходів місцевими бюджетами. Бюджетним законодавством (зокрема Бюджетним кодексом України) нині передбачений механізм, за яким надання державою податкових пільг, що зменшують доходи бюджетів місцевого самоврядування на виконання власних повноважень, має супроводжуватися внесенням змін до закону про Державний бюджет України на поточний бюджетний період, що передбачають надання субвенції на компенсацію відповідних втрат доходів бюджетів місцевого самоврядування. Утім, слід зауважити, що такий механізм передбачає виділення компенсаційної субвенції для відшкодування втрат доходів – насамперед доходів бюджету, що формують фінансову базу фінансування поточних видатків. За новою ж схемою формування доходів місцевих бюджетів, що передбачає суттєву диверсифікацію джерел формування доходів бюджету розвитку, вагому частку серед яких мають становити надходження від загальнодержавних податків і зборів (обов'язкових платежів), встановлення державою пільг щодо них неминуче повинно супроводжуватися автоматичним виділенням інвестиційного трансферту для компенсації місцевим бюджетам втрат доходів бюджету розвитку. Таким чином забезпечується можливість паритетної системи міжбюджетних відносин на основі фінансової й платіжної коректності між їх суб'єктами.

Стосовно фіскальної складової фінансового забезпечення інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів вкрай низьким рівнем бюджетоутворювальної функції характеризуються місцеві податки і збори, що вимагає невідклад-

них заходів щодо розширення їх переліку, перекваліфікації окремих загальнодержавних податків і зборів на категорію місцевих, підвищення рівня адміністрування тощо. Для формування перспективної структурної моделі місцевих податків і зборів в Україні слід активно використовувати світовий досвід щодо місцевого оподаткування для формування концептуальних напрямів практичного вирішення наявних проблем у цій сфері.

Нерівномірність територій за рівнем соціально-економічного розвитку визначає параметри податкової бази, її сегментну структуру щодо прив'язування до конкретних місцевих податків і зборів і відтворюється нерівномірністю податкової бази, що диференціює їх за структурою місцевих податків і зборів за рівнем виконання бюджетоутворювальної функції. Відтак будь-які перспективні моделі системи місцевих податків і зборів можуть стати дієвими лише за умови досягнення певного рівня вирівнювання територій за рівнем соціально-економічного розвитку, що передбачатиме вирівнювання їх за параметрами податкової бази. Лише за таких умов можна сподіватись на ефективність системи місцевих податків і зборів щодо бюджетоутворення, зокрема, формування ресурсної бази бюджету розвитку навіть за чинної системи місцевих податків і зборів.

Зокрема, варто застосувати будівельний збір, запровадження майнових податків на нерухомість юридичних і фізичних осіб із залученням їх до переліку місцевих податків і зборів. Органам місцевого самоврядування має бути надано право регулювання таких податкових ставок для збереження привабливості підпорядкованої території й утримання бізнесу для нарощування інвестиційної активності і розвитку інфраструктури як основи розширення податкової бази місцевого самоврядування у майбутньому. Особливо важливо це стосовно депресивних територій, що нині активно забудовуються житловими об'єктами приватної власності найвищих класів комфортності. Таким чином місцеві бюджети – насамперед самоврядні – зможуть вирішувати проблеми забезпечення ресурсів для фінансування поточних видатків і зменшення залежності таких бюджетів від

трансфертних ресурсів, до того ж фінансувати видатки інвестиційного характеру й знизити соціальну напругу в суспільстві. Хоча запровадження податків на нерухоме майно юридичних осіб пов'язано з певними ризиками щодо зростання податкового тиску на бізнес й відтак містить загрозу згорання підприємницької діяльності, втім ситуацію здатне виправити запровадження права щодо регулювання ставки податку для збереження привабливості підпорядкованих територій для бізнесу й нарощування інвестиційної активності щодо розвитку інфраструктури як основи розширення податкової бази місцевого самоврядування на майбутнє.

Із наданням органам місцевого самоврядування права диференціювання ставки податку на нерухоме майно юридичних осіб (у межах чинного сукупного рівня податкового тиску) такий податок має виконувати функцію перерозподілу грошових потоків між рівнями бюджетів. Збільшення у сукупному податковому ресурсі частки, що зараховуватиметься до місцевих бюджетів, супроводжуватиметься автоматичним зменшенням залежності останніх від централізованого трансфертного ресурсу й мінімізацією ризиків державного бюджету щодо втрати ресурсу для фінансування відповідних державних видатків.

Утім, запровадження податку на нерухоме майно юридичних осіб мусить обов'язково супроводжуватися зарахуванням щонайменше половини надходжень від нього до бюджету розвитку місцевих бюджетів.

Запровадження податку на нерухоме майно фізичних осіб слід визнати недоцільним з огляду на природу таких об'єктів оподаткування, вартість яких донині залишається нечітко визначеною внаслідок розбіжностей між ринковою вартістю об'єкта і вартістю, що визначають на підставі оцінок бюро технічної інвентаризації; це змушує погодитися з аргументами щодо повної неможливості нині запроваджувати такий податок й необхідності пошуків диференційованого підходу до різних категорій платників податку. Зокрема, стосовно оподаткування майна фізичних осіб за його вартістю, визначеною на підставі оцінок бюро технічної інвен-

таризації, не можна вважати доцільним прив'язування рівня податкового навантаження на платника податку до надмірного подорожчання будівельних матеріалів унаслідок дії інфляційного чинника, оскільки саме в будівельному секторі вітчизняної економіки інфляція виявляється однією з найвищих і відтак платник податку перетворюється на постійного заручника інфляційного чинника, що за неадекватного зростання особистих доходів необґрунтовано підвищуватиме частку податків у сукупних ресурсах такого платника податку й призведе до зниження його рівня життя.

Ще більш негативною оцінку заслуговує оподаткування нерухомого майна фізичних осіб, виходячи з його ринкової вартості. Таку вартість, як правило, передбачається визначати на основі усереднених даних моніторингових досліджень. Отже, визначена усереднена величина вартості усередненого об'єкта нерухомості поширюватиметься на увесь масив нерухомості, що охоплює оподаткування. Такий підхід, на нашу думку, є концептуально і методологічно невірним, оскільки ринкова вартість будь-якого об'єкта визначається лише у разі, якщо такий об'єкт пройшов процедуру купівлі-продажу, саме в процесі якої визначається конкретна ринкова вартість конкретного об'єкта. Тобто, якщо за об'єкт оподаткування приймається його ринкова вартість, можна зробити висновок, що у такому разі взагалі відсутній об'єкт оподаткування, оскільки об'єкт, що не є предметом купівлі-продажу, не має ринкової вартості, застосування методів так званого «віртуального» оцінювання ринкової вартості об'єкта не в змозі встановити таку вартість, доки такий об'єкт не пройшов процедуру купівлі-продажу, позаяк потенційний об'єкт оподаткування може її ніколи і не пройти, однак не існує й гарантій, що продаж здійсниться за ціною, визначеною податковими органами як бази оподаткування.

Окрім того, такий податок містить значні ризики для місцевого бюджету, оскільки за різкого цінового обвалу на ринку нерухомості бюджет недоотримає значні надходження, що загрожує зривом виконання запланованих інвестиційних і поточних видатків соціаль-

ного спрямування з усіма негативними наслідками щодо цього.

Наявність ризиків для місцевих бюджетів і насамперед – бюджетів селищ і сіл, містить і запровадження дійсно необхідного неоподаткованого мінімуму, що має базуватися на сучасних нормах щодо якості життя, а не застарілих нормативах, що закладають основи не повноцінного проживання, а тимчасового існування. Однак саме якість житлової нерухомості та й іншого нерухомого майна в Україні, особливо – на периферійних територіях, призведе до того, що основний масив такої нерухомості випаде з-під бази оподаткування, і це знівелює заходи запровадження такого податку.

Додамо, що запровадження податку на нерухомість, у першу чергу житлову, може стати фактором зниження активності в будівельній й інших галузях унаслідок штучного зниження попиту на житло, загальмування виробництва будівельної галузі й усіх сусупутніх сфер діяльності, прямо або опосередковано пов'язаних з будівельним сектором, синергічний ефект дії згаданих негативних чинників важко повністю оцінити, однак за вектором спрямування на формування ресурсної бази місцевих бюджетів можна очікувати різкого зменшення бази оподаткування не лише сегменту податку на нерухомість, але й інших податків і зборів.

Принагідною дією податку на нерухоме майно фізичних осіб виявляється збільшення рівня податкового тиску на громадян, оскільки йдеться про майно, що не забезпечує доходу, відтак передбачається необґрунтоване підвищення податкового навантаження на громадян, запровадження подвійного оподаткування їхніх доходів, що суперечить принципам оподаткування, й на додаток – необґрунтованого оподаткування місця просторового розміщення об'єкта, що безпосередньо постає обмеженням реалізації конституційного права громадянина на житло. У той час, як набуття житла у власність шляхом купівлі або будівництва вже передбачає сплату податків прямо й опосередковано через суб'єктів, які здійснюють безпосередньо будівництво, виробляють і продають будівельні матеріали.

До того ж, відомі пропозиції щодо запровадження примусового виселення з власного житла за неспроможності заплатити такий податок (незалежно від причин, а такими, до речі, можуть бути цілком об'єктивні – звільнення з роботи, втрата працездатності тощо, що певним чином позначиться на рівні доходу відповідної особи), створення інституту соціального житла тощо.

Отже, із прийняттям рішення щодо запровадження податку на нерухоме майно фізичних осіб обов'язково повинні враховуватися положення щодо того, що: 1) не може оподатковуватися майно, що використовується як основне місце проживання особи, причому незалежно від розмірів такого житла. До цієї ж категорії можна віднести і майно, отримане у спадок від родичів першого ступеня споріднення, адже у багатьох випадках придбання або будівництво такого житла здійснюється спільним коштом спадкодавців і спадкоємців; 2) не повинна оподатковуватися нерухомість – насамперед житлова, що не забезпечує доходу; 3) має бути встановлений верхній граничний розмір оподаткування – у найкращому варіанті такий розмір може бути прив'язаний до розміру доходу безпосередньо потенційного платника податку, наприклад не вище 0,5% річного доходу платника податку; 4) має бути встановлений неоподаткований мінімум; 5) за основу визначення об'єкта оподаткування має бути покладено не його ринкова вартість, а фактичний розмір або ж у крайньому випадку вартість, визначена на підставі оцінки бюро технічної інвентаризації, з обов'язковим застосуванням коефіцієнтів амортизації, фізичного зносу тощо; 6) запровадження нині у запропонованому вигляді податку на нерухоме майно фізичних осіб містить загрози формування високих потенційних ризиків для самоврядних бюджетів.

Наведене дозволяє зробити висновок про необхідність зважених підходів до удосконалення системи місцевих податків і зборів, оскільки наслідками непродуманих підходів можуть бути поглиблення територіальної асиметрії за рівнями соціально-економічного розвитку, міжбюджетної асиметрії формування ресурсної бази місцевих бюджетів і їх фінансової, особливо – інвестиційної спроможності.

Стосовно фіскальної складової інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів, що формується за допомогою механізму акумуляції частини грошових ресурсів від суб'єктів, які є об'єктами комунальної форми власності, доцільно відпрацювати застосування аналогічної схеми без прив'язування до інвестиційної складової, що достатньо успішно реалізується стосовно державного бюджету: із вилученням частини прибутку підприємств державної форми власності, сум перевищення обсягу валових доходів над валовими витратами Національного банку України з наступним зарахуванням їх до доходів бюджету. Отже, така схема може бути застосована й до місцевих бюджетів, однак відповідні кошти повинні використовувати для фінансування поточних видатків і видатків розвитку, тобто інвестиційних.

Частину прибутку підприємств комунальної форми власності, акумулювану в бюджеті, доцільно, на нашу думку, рівними частинами розподіляти між доходами загального фонду й бюджету розвитку, частка відрахувань до останнього з яких щорічно може змінюватися залежно від інвестиційних пріоритетів, рівня і шляхів їх реалізації за співвідношенням форм прямої й опосередкованої участі бюджетного ресурсу, перспективних параметрів розвитку комунального господарства тощо. Такий механізм покликаний збільшити зацікавленість органів місцевого самоврядування щодо розширення акумулювання прибутків комунального сектора для розширення податкової бази.

Важливим джерелом формування ресурсів фінансового забезпечення інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів може стати створення комунальних банків для посилення синергічного ефекту інтегрованого інвестування, включно з ефектом бюджетного інвестування, на територіальний розвиток. Достатньо потужним джерелом формування ресурсів бюджету розвитку у складі місцевих бюджетів можна вважати зарахування у повному обсязі до їх доходів різниці між перевищенням валових доходів над валовими видатками таких банків.

Із заснуванням комунального банку декількома органами місцевого самовря-

дування розподіл такої різниці має здійснюватися пропорційно внеску кожного із засновників банку до статного фонду. Рішення про розмір коштів для зарахування до доходів бюджету 1) може прийматися щорічно залежно від інвестиційних пріоритетів реципієнтів таких коштів або пропорційно їх внескам до статного фонду; 2) за умови перевищення потреб у коштах за певний період певних засновників їм можуть бути надані кредити інших засновників на суму такого перевищення, що повинно регулюватися відповідними двосторонніми угодами; 3) може прийматися консолідоване рішення засновниками комунального банку про інвестування коштів, отриманих як різниці між перевищенням валових доходів над валовими видатками банку, у різноманітні фінансові інструменти або певні прибуткові інвестиційні проекти для отримання економічної вигоди у майбутньому. Інвестором у такому випадку має виступати безпосередньо банк за дорученням його засновників. Розподіл доходу, отриманого від такої інвестиційної діяльності, має здійснюватися пропорційно статутним внескам засновників банку.

Стосовно фіскальної складової фінансового забезпечення інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів обласних, районних, міських, АРК слід розглядати механізм взаємовідносин між місцевими і державним бюджетом щодо коштів, які передаються до другого першими, якщо прогнозні показники доходів відповідних бюджетів перевищують розрахунковий обсяг видатків на основі застосування нормативів бюджетного забезпечення і коефіцієнтів коригування. Стимулюванню суб'єктів до зміцнення бази оподаткування сприяло б застосування схеми, за якою не менше половини таких коштів залишалося у розпорядженні відповідних місцевих бюджетів, половину з яких доцільно зараховувати до доходів бюджету розвитку. Ресурси такого бюджету слід розглядати саме як інструмент, за рахунок якого має здійснюватися таке розширення податкової бази.

Для оцінювання ресурсу, на який потенційно можуть розраховувати місцеві бюджети, слід звернутись до показників міжбюджетних відносин, визначених державним бюджетом краї-

ни, з яких нині найдоцільнішим виявляється використання планових показників міжбюджетних відносин проекту держбюджету 2009 р., оскільки фактичні кількісні параметри чинних держбюджетів 2008 і 2009 рр. фактично формувалися під впливом загострення кризових явищ у фінансово-економічній сфері. Планові ж показники держбюджету 2009 р., що розраховувалися у першому півріччі 2008 р., тобто в період, коли виникли перші ознаки кризи, якнайбільше відтворюють тенденції формування і виконання бюджетів – насамперед у частині міжбюджетних відносин, які склалися упродовж відносно стабільного періоду за аспектами соціально-економічного розвитку 2003–2008 рр.

До фіскальних джерел формування інвестиційного потенціалу самоврядних бюджетів можна віднести самооподаткування членів територіальної громади, відоме у світовій практиці, що забезпечує можливість реалізовувати невеликі інвестиційні проекти територіальної громади, ресурси для реалізації яких можуть накопичуватися в бюджеті розвитку більше одного бюджетного періоду. Формою самооподаткування можна вважати й встановлення в межах фінансової компетенції органів місцевої влади надбавок до цін і тарифів на послуги підприємств комунальної власності, що реалізуються на підпорядкованій території, і встановлюються на певний період на визначену мету; такі надбавки повинні зараховуватися до бюджету розвитку і спрямовуватися на інвестиційні цілі. Стосовно згаданих джерел самооподаткування у період накопичення необхідної для реалізації відповідного проекту суми коштів нагромаджена сума може використовуватися в інвестиційних цілях інвестуванням у високонадійні фінансові інструменти або розміщуватися на банківських депозитах.

Відтак формування ресурсної бази інвестиційного потенціалу місцевих бюджетів повинно залучати механізми управління бюджетним ресурсом інвестиційного характеру для забезпечення ефекту накопичення інвестиційних ресурсів місцевих бюджетів та їх приріст за аспектами захисту від інфляційного знецінення, диверсифікація форм накопичення і приросту бюджет-

ного інвестиційного ресурсу шляхом: 1) розміщення коштів на депозитах у фінансово-кредитних установах; у статутних фондах високоприбуткових підприємств; у розширення масиву комунальної власності прибуткового характеру; 2) інвестуванням коштів у фінансові інструменти й у високоприбуткові проекти. Нині, однак, згадані механізми досить слабо застосовуються щодо формування місцевих, насамперед – самоврядних бюджетів унаслідок традиційної залежності ресурсної бази місцевих бюджетів від трансфертних ресурсів, вільне розпорядження якими обмежене законодавчо, і щонайбільше – відсутністю джерел формування такої бази для реалізації ними бюджетоутворювальної функції.

Інвестування у фінансові інструменти щодо вкладання бюджетних коштів доцільно здійснювати у високонадійні цінні папери: 1) державні; 2) муніципальні; 3) емітовані державними установами; 4) з найвищим рейтингом за Національною шкалою. Таке інвестування коштів може здійснюватися безпосередньо місцевою владою і місцевими органами самоврядування через фінансові підрозділи виконавчих органів рад, регіональні інвестиційні фонди, фонди регіонального розвитку або комунальні банки.

Доволі привабливою формою накопичення та збереження (принаймні часткового) від інфляційного знецінення бюджетних ресурсів інвестиційного

характеру можна вважати розміщення їх на депозитах у фінансово-кредитних установах, зокрема, у комунальних банках, збільшення депозитів яких сприятиме розширенню інвестиційних можливостей і бюджетного ресурсу щодо реалізації інвестиційної політики.

Досягнення належного ефекту бюджетоутворення самоврядних бюджетів та їх бюджетів розвитку вимагає кардинально нових концептуальних підходів до формування бюджетної політики й удосконалення бюджетної системи країни загалом за напрямом забезпечення відносного паритету між бюджетами різних рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Податковий кодекс України, уведений у дію 23 грудня 2010 р. № 2755.
2. Обґрунтування параметрів інвестиційної компетенції місцевих бюджетів / О. Диба, О. Василенко, В. Крук // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 1–2. – С. 31–36.
3. Використання зарубіжного досвіду в удосконаленні формування і використання місцевих бюджетів // http://pidruchniki.com.ua/17190512/finansiv/vikorisnannya_zarubizhnogo_dosvidu.